

НЕГОСАВА СТЈЕПАНОВИЋ

Народна библиотека и музејска збирка Зворник (Република Српска)

bibliozv@yahoo.com

МЕЂУНАРОДНИ ФЕСТИВАЛ ХУМОРА И САТИРЕ „КРИВА ДРИНА“

САЖЕТАК | У раду је представљен Међународни фестивал хумора и сатире „Крива Дрина“, који организује и реализује ЈУ Народна библиотека и музејска збирка Зворник. Циљ учешћа Библиотеке у пројекту је обogaћивање садржаја међународне сарадње у региону. Први Фестивал је одржан као дио програма манифестације „Зворничко лето“, у оквиру кога су наступили афористичари из Републике Српске, Босне и Херцеговине и Србије. Успостављањем интензивније сарадње Библиотеке са Међународном организацијом за миграције, мисија у Босни и Херцеговини (ИОМ БиХ), Фестивал почиње да се реализује као самостална манифестација коју у цијелости финансира ИОМ БиХ. Без финансијских препрека Библиотека је организацију и реализацију Фестивала подигла на виши ниво у техничком и програмском дијелу. Број учесника је значајно повећан, као и број гостију и посјетилаца. Раније успостављена сарадња са библиотекама и другим установама културе из земаља окружења које се баве сличним активностима је постала интензивнија. Фестивал, кроз програмски дио активности, указује на значај културе дијалога, критичког става, прихватање другог и другачијег. Библиотека кроз реализацију Фестивала жели да врши промоцију и афирмација културе и културно-историјског наслијеђе града Зворник и изван граница Републике Српске. Како би то постигли, неходно је повезивање библиотека јер се тако стварају претпоставке за међународну сарадњу што води ка јачању капацитета локалних заједница кроз промоцију културно-историјског наслијеђа, јача се привредни потенцијал локалних заједница јер културно наслијеђе, поред образовног и културног дјеловања, доноси и економску добит.

КЉУЧНЕ РИЈЕЧИ | библиотека, фестивал, међународна сарадња, јачање сарадње, култура, промоција културног наслијеђа, јачање капацитета локалне заједнице

УВОД

Догађаји постоје откад и људи који су се окупљали с циљем задовољења различитих потреба. Осјећали су потребу обиљежити одређене догађаје и прославити значајне тренутке у приватном и јавном животу. Организовањем културних, умјетничких, спортских и других догађаја, људи се мотивишу да долазе у мјесто у коме се догађај организује. Од ритуала, античког позоришта, црквених приказања у средњем вијеку, преко буђења национализма у 19. вијеку – различити типови (фестивалских) прослава постоје одувјек. Међутим, чини се да данас, више но икада, постоји читав спектар догађаја који се класификују као културни, које организују и реализују установе културе, васпитно-образовне установе, те удружења грађана. Свака, па и најмања, локална заједница може да представља привлачну дестинацију због културног наслијеђа, природних атракција, манифестација/догађаја које организује. Само у Зворнику се организује низ манифестација које имају карактер међународних догађаја или фестивала. Бројне културне, спортске, забавне манифестације, током цијеле године, окупљају значајан број посјетилаца из града, земље и региона. У посљедњој деценији фестивали постају све популарнији, и код нас и глобално, што потврђује њихов број који константно расте. У прилог томе иде и број фестивала који се организују у Зворнику: Међународни филмски фестивал „Први кадар“, Фестивал дјечијег фолклора, Фестивал дјечијег музичко-сценског стваралаштва, Међународни фестивал дјечијег позоришта „Звоно“, Фестивал здравља, Фестивал севдалинке „Дрино водо“ и бројне друге манифестације.¹ Међутим, за међународну сарадњу са библиотекама у региону најбољи пример је Фестивал (лат. *festus* – свечан²) хумора и сатире „Крива Дрина“, који организује и реализује Народна библиотека и музејска збирка Зворник. Фестивал се наметнуо као логичан избор, форма која, за разлику од других формата и садржаја које смо реализовали у сарадњи са Међународном организацијом за миграције (ИОМ) мисија у Босни и Херцеговини (БиХ),³ може да траје у континуитету и да привуче пажњу публике. Уз велики број посјетилаца, фестивал окупља велики број културних стваралаца, изазива велику пажњу медија, а све то чини Библиотеку интересантним партнером за међународну сарадњу, посебно библиотекама из региона.

¹ Нажалост, упркос чињеници да се, већина наведених фестивала и бројних других манифестација, организује годинама, истих нема на званичној веб-страници Туристичке организације града Зворник, приступљено 01.11.2019, <http://zvornikturizam.org/v2/bs/>.

² Mirko Divković, *Latinsko-hrvatski rječnik za škole* (Zagreb: Naprijed, 1987), str. 412.

³ UN Entities in Bosnia and Herzegovina, приступљено 01.11.2019, http://ba.one.un.org/content/unct/bosnia_and_herzegovina/bs/home/un-agencies/iom.html.

БИБЛИОТЕКА И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Постоји више разлога за међународну сарадњу библиотека, и колико год разлога да се наведе, увијек се може навести још нешто. Међутим најважнији разлог јесте остваривање заједничке мисије, а то је промоција и приближавање културне и научне баштине једне локалне заједнице у земљи и земљама окружења на основу заједничких пројеката. Библиотеке у вријеме брзог технолошког и техничког напретка, кроз повезивање са другим библиотекама омогућавају ефикаснију размјену информација, заједничке програме и пројекте са циљем размјене културних садржаја у сврху промоције локалног културно-историјског наслијеђа и активности библиотеке. Водећи се наведеним циљевима и смјерницама, радили смо на унапређењу постојеће као и остваривању сарадње са библиотекама из региона са којима нисмо имали ниједан облик сарадње. Потписан је протокол о сарадњи са Библиотеком „Димитрије Туцовић“ из Лазареваца, Библиотеком „Милутин Бојић“ из Београда. Почели смо сарадњу са библиотекама из Федерације Босне и Херцеговине,⁴ која скоро да није ни постојала прије реализације пројеката са ИОМ-ом БиХ. Развој слободног, демократског грађанског друштва⁵ је обавеза Библиотеке и један од циљева и задатака ИОМ-а, тако да је сарадња дошла као средство у остваривању заједничких задатака и циљева. Свака особа има право да исказе своје мишљење, да ствара и пласира своја дјела на језику по сопственом избору и посебно на свом матерњем језику; свако има права на квалитетно образовање и обуку која у потпуности поштује културни идентитет појединца; свако има право да учествује у културном животу по свом избору као и да развије своје властите културне активности у границама људских права и основних слобода.⁶ Како би се сагледала сарадња ИОМ-а и Библиотеке, треба имати у виду да је на територији града Зворник одређен број насеља настањена Бошњацима, повратницима, који немају никаквог додира са остатком становништва осим у административно-правном смислу. Библиотека је, у тим насељима, почела реализовати различите програме и радионице за дјecu и младе са циљем њиховог равноправног укључивања у образовни и

⁴ Устав Босне и Херцеговине, приступљено 01.11.2019, <https://www.parlament.ba/Content/Read/175?title=Ustavivaznijipropisi&lang=sr>.

⁵ „Закон о библиотечко-информационој дјелатности“, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 44 (2016).

⁶ Univerzalna deklaracija UNESCO-a o kulturnoj raznolikosti, pristupljeno 01.11.2019, http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/diversity/pdf/declaration_cultural_diversity_sr.pdf.

културни живот града.⁷ Међутим, наведене активности и радионице нису дале жељене резултати нити су изазвале већу пажњу, прије свега оних којима су намијењене. Заправо, ефекти су били минимални и краткорочни па се поставило питање оправданости њиховог реализовања и финансирања. Тако се Библиотека нашла пред новим изазовом. Неопходно је било да, кроз активности које реализујемо, прије свега постигнемо жељене резултате а потом, ништа мање није било важно да постигнути резултати буду видљиви широј јавности, дугорочни, да активност окупља већи број културних установа, културних радника, публике и медије. Подстицање на креативност, инвентивност, слободно изражавање мисли, изражавање критичког става, прихватање другог и другачијег је, између осталих, обавеза Библиотеке, а такве активности су дио програмских циљева ИОМ-а.⁸ Тако се Фестивал хумора и сатире наметнуо као природан одговор на дилему пред којом смо се нашли.

МЕЂУНАРОДНИ ФЕСТИВАЛ ХУМОРА И САТИРЕ

Фестивал хумора и сатире „Крива Дрина“ Зворник први пут је одржан 5. августа 2017. године у оквиру манифестације „Зворничко љето“. На Фестивалу је тада учествовало 11 афористичара из Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Србије. Организован у оквиру традиционалне, седмодневне, манифестације која се организује под покровитељством градске управе скоро двије деценије, и уз низ других садржаја Фестивал „Крива Дрина“ није изазвао очекивану пажњу како учесника тако и посјетилаца. Будући да је осмишљен као традиционална смотра афористичара, комичара и љубитеља хумора и сатире (лат. *satura*, тј. *satura lanx* – жртвена здјела напуњена различитим врстама воћа)⁹ са намјером да изађе из оквира локалне заједнице, организацију Фестивала од 2018. године у цијелости преузима ЈУ Народна библиотека и музејска збирка Зворник. Други Фестивал хумора и сатире у Зворнику, и један од ријетких у Републици Српској и Босни и Херцеговини доноси и одређене новине. Установљена је награда „Златна вијуга“, која се састоји од акрилне статуе са оригиналним

⁷ Дјеца Бошњачке националности у етнички чистим насељима похађају школу у тим насељима, а често школовање наставе на територију Федерације Босне и Херцеговине.

⁸ ИОМ, поред БиХ, има мисију и у другим земљама региона, у Србији, Црној Гори, Хрватској тако да свака библиотека може да буде носилац неке пројектне активности.

⁹ Mirko Divković, *Latinsko-hrvatski rječnik za škole* (Zagreb: Naprijed, 1987).

грбом фестивала, плакете и новчане награде. Статуа „Златна вијуга“ се додјељује афористичару који добије највише гласова публике. Публика, непосредним гласањем, бира лауреата, што је такође новина у односу на друге сличне фестивале у БиХ и земљама окружења, на којима именовани жири бира побједника. Средства за активности припреме и реализације другог Фестивала обезбједили смо кроз пројекат који је финансирао ИОМ БиХ. Како је пројекат реализован без потешкоћа, са значајно квалитетнијим учесницима и уз присуство више од 300 посјетилаца из земље и региона, није постојала препрека да ИОМ подржи организацију трећег фестивала хумора и сатире „Крива Дрина“. Да би Фестивал и по форми и садржају добио статус Међународног, Библиотека је понудила сарадњу библиотекама из Федерације БиХ, Србије и Хрватске. Резултати вишегодишње сарадње са библиотеком „Димитрије Туцовић“ из Лазаревца су бројне програмске активности, као и реализација значајних пројеката попут штампање публикације „Преписка Кочићева“ и пројекат „Трагика Кочићева“. Оба пројекта је подржало Министарство просвјете и културе Републике Српске (МПиК РС). Као организатор Фестивала хумора за дјецу, који има континуитет више од 30 година, Библиотека „Димитрије Туцовић“ нам је била значајан партнер у припреми и реализацији трећег Фестивала, у оквиру кога су се реализовале радионице карикатура за дјецу. Током припрема и реализације Фестивала, наметнула се потреба за сарадњом са библиотекама из Федерације БиХ. Народна и универзитетска библиотека „Дервиш Сушић“ из Тузле једна је од најзначајнијих библиотека на нивоу Федерације БиХ, али и на нивоу цијеле БиХ, те нам сарадња са овом библиотеком омогућава реализацију бројних активности у земљи и региону, прије свега кроз пројекте које финансира Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине (МЦП БиХ),¹⁰ јер је сектор за науку и културу МЦП БиХ надлежан за координацију активности са надлежним ентитетским тијелима власти и за дефинисање стратегије на међународном плану у подручјима науке и културе. Градска књижница и читаоница Винковци такође се укључила у програмски дио Фестивала, што је веома значајно за реализацију овог пројекта, али и умрежавање са библиотекама из Хрватске са циљем наставка сарадње на другим значајним пројектима. Фестивал је одржан у другој половини јула мјесеца и трајао је четири дана. У четири фестивалска дана публика је уживала у представи, афоризмима, стенд ап наступима. Фестивал је затворен изложбом карикатура које су настале на радионицама карикатуре организованих као дио

¹⁰ Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine, pristupljeno 01.11.2019, <http://www.mcp.gov.ba/Content/Read/nauka-i-kultura-po%C4%8Detna#displayed>.

пројектних активности. Радионице за дјецу и тинејџере су почеле да се одржавају у фебруару. За учешће на радионицама карикатуре пријавило се 32 дјеце и младих и радили су у двије групе. На фејсбук страници Фестивала и Инстаграм профилу објављивале су се фотографије са радионица као и са изложбе. Са најавом фестивала и представљањем учесника почели смо већ у јуну тако да су, до почетка фестивала, сви учесници били познати заинтересованим посјетиоцима. Фестивал је званично отворила Начелница за заштиту културно-историјског наслеђа у Министарству просвјете и културе Републике Српске, а у другом дијелу вечери публика је уживала у комедији „Библиотекарка“. Други дан је резервисан за наступ сатиричара и афористичара, када се њих десеторо надметало за награду *Злајина вијуја*. У духу доброг расположења и смијеха, а уз наступ стенд ап комичара прошао је трећи дан. Завршно вече је резервисано за изложбу дјечијих карикатура и мултимедијално, илустраторско-наративно путовање „С хумором по свету“. Све дане фестивала снимао се документарни филм, чија ће пројекција бити на наредном фестивалу. Такође, након сваког фестивалског дана прављени су снимци који су уживо емитовани на социјалним мрежама. Фестивал и даље има свој Зборник, који ћемо промовисати на вечери афоризама на Фестивалу „Крива Дрина“ 2020. С обзиром да трећи фестивал трајао дуже, уз учешће већег броја културних радника из цијелог региона и број гостију се значајно повећао у односу на претходни, посебно из Федерације Босне и Херцеговине, Србије, Црне Горе и Хрватске. Гледајући дугорочно, успостављена сарадња са библиотекама из региона допринијеће да наредни Фестивал буде још богатији, садржајнији, посјећенији. Такође, омогућиће библиотекама да на темељу успостављене сарадње реализују и друге међународне пројекте.

ЗАКЉУЧАК

Првобитна намјера и циљ организовања Фестивала хумора и сатире „Крива Дрина“ била је оплеменисти свакодневицу суграђана и гостију који у том периоду случајно или намјерно бораве у Зворнику. Како је Фестивал изазвао велику пажњу грађана, а добра организација и квалитетни садржаји и пажњу библиотека из цијелог региона, такав пројекат је добио значајну финансијску подршку ИОМ-а, те смо постали свјесни чињенице да Фестивал може допринијети међународној препознатљивости, економској исплативости, јачању локалне заједнице и умјетничком стварању и размјени. Евалуација урађена након трећег фестивала показала је предности, а пројекту осигурала финансијску подршку и за 2020. годину и

то не само од ИОМ-а, већ и од локалне управе и ПиК РС. Тако значајној подршци у великој мјери је допринијела сарадња Библиотеке са библиотекама из региона. Већ постојећу сарадњу смо кроз реализацију овог пројекта унаприједили, а стекли су се услови за успостављање сарадње и са многим другим библиотекама из Србије, Федерације БиХ и Хрватске. Направљени су први кораци сарадњом са НУБ „Дервиш Сушић“ из Тузле и Градском књижном и читаоницом Винковци, што је веома значајно, али ћемо радити на умрежавању са што већим бројем библиотека у земљама окружење. Међународни фестивал хумора и сатире „Крива Дрина“ ће у великој мјери допринијети да умрежавање библиотека дâ добре резултате јер је Фестивал, између осталог, и прилика да библиотекарски из региона размјене искуства и систематизују досадашњу позитивну праксу, да се упознају са могућностима размјене библиотечког материјала и информација и договоре сарадњу на међународним пројектима. Као извор размјена, иновација и креативности, разноликост култура је за људски род исто тако неопходна као што је природна разноликост за природу.¹¹ Култура може утицати на друге секторе и привреду локалне заједнице. Култура има моћ јер у себи садржи аутентичност локалитета те је перципирана као нематеријално добро, чиме су корисници отворенији према њеној промоцији него у наметнутој тржишној комуникацији. Култура може створити и ширити тржишта, бити генератором радних мјеста и социјалних промјена. Тиме се брише мит о култури као непрофитном сектору који само „троши новац“. У том смислу је међународна сарадња библиотека важна колико за библиотеке толико и за локалне заједнице у којима библиотеке раде и дјелују јер култура у великој доприноси економском бољитку локалне заједнице. Култура обухвата и различите форме културног изражавања, путем промоције и презентације културних и умјетничких садржаја,¹² а све то даје додатне мотиве за развијање и јачање међународне сарадње библиотека које су у већини локалних заједница основни носиоци културног и образовног живота, чувари културе и традиције једне локалне средине коју кроз квалитетне пројекте и међународну сарадњу могу и треба да представљају у земљи и земљама окружења.

¹¹ Univerzalna deklaracija UNESCO-a o kulturnoj raznolikosti, pristupljeno 01.11.2019, http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/diversity/pdf/declaration_cultural_diversity_sr.pdf.

¹² „Закон о култури“, *Службени гласник Републике Српске* бр. 66 (2018).

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Брофи, Питер. *Библиотека у двадесет њрвом веку: нове услуге за информационо доба*; превела с енглеског Тања Тасић. Београд: Clio, 2005.

„Закон о библиотечко-информационој дјелатности“. *Службени гласник Републике Српске* бр. 44 (2016).

„Закон о култури“. *Службени гласник Републике Српске* бр. 66 (2018).

IFLA/UNESCO Smernice za razvoj javnih biblioteka. Београд: Narodna biblioteka Srbije; Biblioteka grada Beograda, 2005.

Максимовић, Милена. *Библиотекарство њред новим изазовима*. Источно Сарајево: Матична библиотека, 2009.

Максимовић, Милена. *Традиција и ѡромјене у библиотекарству*, Источно Сарајево: Матична библиотека, 2016.

Марковић, Мирко С. *Bibliotheca Futura: ѡпракшикум за модерну библиотеку*. Београд: Чигоја штампа, 2002.

Међународни библиотечки манифести: IFLA/UNESKO. Приредиле Весна Ињац и Драгана Милуновић, уредник Весна Црногорац, Београд: Библиотекарско друштво Србије, 2014. Прузето 01.11.2019. http://nub.rs/fileadmin/dokumenti/ostali_dokumenti/Medjunarodni-bibliotecki-manifesti.pdf

Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine. Pristupljeno 01.11.2019. <http://www.mcp.gov.ba/Content/Read/nauka-i-kultura-po%C4%8Detna#displayed>.

Стратегија развоја културе Републике Српске 2017–2022.

Стратегија културне политике у БиХ.

Стокић Симончић, Гордана и Жељко Вучковић. *Управљање библиотекама у добу знања*. Источно Сарајево: Матична библиотека, 2007.

Туристичка организација града Зворник. Приступљено 01.11.2019. <http://zvornikturizam.org/v2/bs/>.

UN Entities in Bosnia and Herzegovina. Pristupljeno 01.11.2019. http://ba.one.un.org/content/unct/bosnia_and_herzegovina/bs/home/un-agencies/iom.html.

Univerzalna deklaracija UNESKO-a o kulturnoj raznolikosti. Pristupljeno 01.11.2019. http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/diversity/pdf/declaration_cultural_diversity_sr.pdf.

Устав Босне и Херцеговине. Приступљено 01.11.2019. <https://www.parlament.ba/Content/Read/175?title=Ustavivaznijipropisi&lang=sr>

NEGOSAVA STJEPANOVIC
Public Library and Museum Collection Zvornik
bibliozv@yahoo.com

THE INTERNATIONAL FESTIVAL
OF HUMOR AND SATIRE "KRIVA DRINA"

SUMMARY | In this paper we present the International Festival of Humor and Satire "Kriva Drina" which is organized by the Public Library and Museum Collection Zvornik. The goal of the participation of the library in the project is the enrichment of the contents of international cooperation in the region. The first festival is held as part of the program of the manifestation "Zvornik Summer", within which the aphorists from the Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina and Serbia made an appearance. By establishing a more intensive cooperation between the library and the International Association for Migrations, the mission in Bosnia and Herzegovina (IAM BaH), the festival is beginning to be realized as a standalone manifestation which is entirely financed by the IAM BaH. Without financial hindrances, the library took the organization and the realization of the festival to the next level from the viewpoint of the technical and program part. The number of participants has been significantly increased, as well as the number of guests and visitors. The previously established cooperation with libraries and other cultural institutions from the surrounding countries that are engaged in similar activities has intensified. Through the program part of the activity, the festival underlines the importance of the culture of dialogue, a critical attitude, and the acceptance of other and different. By realizing the festival, the library wants to promote and strengthen the culture and the historical heritage of the city of Zvornik even beyond the borders of the Republic of Srpska. To achieve that, it is necessary that the libraries get connected, because that is how we can lay the foundations for international cooperation, which leads to strengthening the capacities of local communities through the promotion of cultural and historical heritage, strengthening the economic potential of local communities, since in addition to educational and cultural influence, the cultural heritage brings the economic benefits as well.

KEYWORDS | library, festival, international cooperation, strengthening of cooperation, culture, the promotion of a cultural heritage, strengthening the capacities of a local community

НЕГОСАВА СТЕПАНОВИЧ
Публичная библиотека музейная коллекция Зворник
bibliozv@yahoo.com

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ФЕСТИВАЛЬ
ЮМОРА И САТИРЫ "КРИВА ДРИНА"

СЖАТОСТЬ | В статье представлен Международный фестиваль юмора сатиры реализованн Общественным институтом публичной библиотеки музея Кривая Дрина, организованная коллекция Зворник. Целью участия библиотеки в проекте является обогащение содержания-международного сотрудничества в регионе. Первый Фестиваль прошел в рамках программы. "Зворничкое лето" с участием афористов из Республики Сербской, Боснии и Герцеговины и Сербии. Путем установления более интенсивного сотрудничества Библиотеки с Международной организацией миграций, миссия в Боснии и Герцеговине (ИОМ БиГ), фестиваль реализуется как независимое проявление, полностью финансируемое ИОМ БиГ. Без финансовых препятствий Библиотека организована и внедрена, подняла фестиваль на более высокий уровень в технической и программной части, число гостей и посетителей было значительно увеличено. Раньше сотрудничество с библиотеками и другими культурными учреждениями окружающей среды, занимающиеся аналогичной деятельностью, стали более интенсивными. Фестиваль, междисциплинарная часть деятельности, указывает на значение культуры диалога, критическое отношение, принятие другого и иного. Библиотека хочет продвигать Фестиваль через реализацию Фестиваля, утверждение культуры и культурно-исторического наследия Зворника и не только в границах Республики Сербской. Чтобы этого добиться, нужно разжевать библиотеки, потому что это создает предпосылки для международного сотрудничества, которое ведет к наращиванию потенциала местных обществ путем поощрения исторического наследия, укрепляет экономический потенциал местных сообществ, например образовательной и культурной деятельности, также приносит культурное наследие, дополнение к экономической прибыли.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА | библиотека, фестиваль, международное сотрудничество, укрепление сотрудничества, культура, продвижение культурного наследия, укрепление местного потенциала сообщества